

Eva Kuminková
Tradice – proměny – identita: Lidový oděv a tanec na
Valašsku jako zdroje inspirace

Traditions - Transformations - Identity: Folk Costume and Dance
in Wallachia as Sources of Inspiration

Katarína Baračková

Kontakt / Contact

Mgr. Katarína Baračková, Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.,
Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: katarina.barackova@savba.sk

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1243-9646>

Ako citovať / How to cite

Baračková, K. (2023). Eva Kuminková. Tradice – proměny – identita: Lidový oděv a tanec na Valašsku jako zdroje inspirace. *Etnologické rozpravy*, 30(2), 102-104.

Eva Kuminková: *Tradice – proměny – identita: Lidový oděv a tanec na Valašsku jako zdroje inspirace*. Brno: Masarykova univerzita, 2021, 271 s.

Knihá českej etnologičky Evy Kuminkovej s názvom *Tradice – proměny – identita: Lidový oděv a tanec na Valašsku jako zdroje inspirace* (2021) je venovaná téme transformácie materiálnych i nemateriálnych javov tradičnej ľudovej kultúry v priebehu času, ktoré môžu byť výrazom identity spoločenstiev, či už na národnej, regionálnej alebo na lokálnej úrovni. Tieto zmeny autorka demonštruje najmä na základe dvoch fenoménov spojených s tradičnými prejavmi a prvkami, pretrvávajúcimi na území východného Česka až do súčasnosti. Konkrétne sa zameriava na valašský mužský ľudový tanec odzemok a valašský kroj z Rožnova pod Radhoštěm. V publikácii vysvetľuje aj kultúrne, historické či politické spoločenské procesy, ktoré naprieč časom formovali odlišné funkcie a vytvárali následne nové významy prejavov tradičnej ľudovej kultúry, a to nielen v Česku, ale aj v Európe. Mnohé zachované javy tradičnej ľudovej kultúry sú v súčasnosti významnou

súčasťou hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva Českej republiky, ako aj iných európskych štátov.

Kuminková sa pri svojom výskume zamerala na región Valašsko (Moravské Valašsko), ktorý sa nachádza vo východnej oblasti Česka, neďaleko hraníc so Slovenskom. Tento región si autorka vybrala ako predmet svojho štúdia z dôvodu, že ho ľudia vnímajú ako oblasť, kde sa až do polovice 20. storočia zachovávali „autentické“ prvky a prejavy tradičnej ľudovej kultúry v rozličných podobách výročných zvykov, tradičného odevu či iných folklórnych prvkov. Tieto tradičné prejavy a prvky sa na Valašsku zachovali do súčasnosti aj napriek tomu, že podľahli podmienkam modernej, rýchlo sa meniacej spoločnosti, čo ovplyvnilo aj ich význam a funkciu.

Kniha je z formálneho hľadiska rozdelená na päť častí. V prvej časti s názvom *Napříč Evropou: Od národního hnutí k revivalu a folklorismu* sa autorka zaoberá podrobným dejinným opisom udalostí, ktoré formovali zmeny vo vnímaní prejavov tradičnej ľudovej kultúry naprieč jednotlivými štátmi v Európe, ako sú Veľká Británia, severské štáty, nemecky hovoriace alpské štáty, štáty juhovýchodnej Európy, štáty strednej Európy a nakoniec územie Českej republiky. V tejto kapitole autorka opisuje rôzne spoločenské procesy v období od 18. storočia až po súčasnosť, ktoré v európskych štátoch formovali vnímanie prejavov tradičnej ľudovej kultúry. Chronologicky zachytáva postupnú zmenu od prechodu každodenných prejavov kultúry ľudí v minulosti, cez spoločenské procesy, ktoré zapríčiňovali ich úpadok a neskôr aj následné snahy o ich zachovanie či obnovenie v 19. storočí, keď sa v týchto európskych štátoch začali presadzovať myšlienky národnej emancipácie. V 20. a 21. storočí sa niektoré tieto myšlienky objavili vo forme záujmu o obnovu ľudových tradícií, vyjadrených v túžbe „návratu ku koreňom“ a neskôr aj v snahách o zachovanie a ochranu hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, čo bolo tiež reakciou na potrebu kultúrnej identifikácie v rýchlo sa meniacom globálnom svete.

V druhej časti s názvom *Lidový oděv na Rožnovsku* sa autorka zaoberá historickými a súčasnými podobami ženského a mužského ľudového odevu a jeho identifikačnými znakmi, ktoré vyjadrujú príslušnosť ľudí k lokálnemu spoločenstvu na Rožnovsku. Autorka v knihe podáva podrobný historický prehľad premien rožnovského kroja od začiatku 19. storočia až po súčasnosť. Zároveň v tejto časti prezentuje aj výsledky svojho terénneho výskumu, v ktorom sa zameriavala na výskum súčasných podôb a funkcií nosenia kroja na Rožnovsku, ktoré boli spojené so sebaidentifikáciou a vnímaním kroja ako symbolu a znaku. Ako hlavnú metódu výskumu použila dotazník s otvorenými otázkami, ktorú doplnila zúčastneným pozorovaním a dokumentovaním krojov počas cirkevných slávností a stretnutí folklórnych súborov. S niektorými respondentmi dotazníka robila aj doplňujúce rozhovory.

Tretia časť *Valašský odzemek* je zameraná na historický vývoj tanca odzemku od jeho prvých písomných záznamov, pričom autorka sa dôkladne zameriava na opis dejinných udalostí spojených s týmto fenoménom v období od konca 19. storočia až do súčasnosti. Ďalej sa venuje samotnej charakteristike odzemku a približuje aj súčasné súťažne v odzemku a školu mladých odzemkárov. V tejto časti opisuje svoj terénny výskum odzemkov v súčasnosti, počas ktorého robila Kuminková s jednou skupinou tanečníkov odzemku rozhovory a druhú skupinu oslovila pomocou dotazníka. Na výsledky výskumu sa odvoláva samotná reflexia tanečníkov odzemku v časti *Rola odzemkov v súčasnej spoločnosti*.

Štvrtá časť *Odkaz tradičnej ľudovej kultúry jako zdroje utváření kolektivní a osobní identity* je venovaná problematike identity ako konceptu, ktorý môže mať variabilné podoby v závislosti od typu vzťahu medzi jednotlivcom a spoločnosťou či spoločnosťami navzájom. Autorka vysvetľuje tento obojstranný proces, kde jednotlivec identifikuje sám seba v rámci spoločenstiev, ktorými je zároveň on sám identifikovaný. Avšak dôležité je aj samotné formovanie identity, na čo môžu mať vplyv aj prejavy a prvky tradičnej ľudovej kultúry v zmysle hľadania sebaidentifikácie a sebavyjadrenia či pocitu spolupatričnosti k spoločenstvu. Zhrňujúci prehľad a reflexiu skúmanej témy Kuminková zhodnocuje v poslednej časti s názvom *Procesy proměn vybraných projevů tradiční lidové kultury*. Autorka v závere uviedla päť identifikovaných univerzálnych predpokladov pre rozvoj etnokultúrnych tradícií, ktorými sú: osobnosť, príležitosť, inštitúcia, nositeľ a identita.

Etnologička Eva Kuminková svojou publikáciou *Tradice – proměny – identita: Lidový oděv a tanec na Valašsku jako zdroje inspirace* prináša jedinečný pohľad do kultúrnych, historických, ale aj politických procesov v spoločnosti, ktoré boli spojené so zmenami prejavov tradičnej ľudovej kultúry a ich vnímaním v spoločnostiach naprieč rôznymi štátmi Európy. Na vybraných dvoch fenoménoch na území Česka, v regióne Valašska, podrobne opísala konkrétne procesy transformácie prejavov tradičnej ľudovej kultúry, ktoré predstavujú príklady narábania s ľudovou tradíciou v dejinách. Pomocou uvedených príkladov taktiež pomohla priblížiť súčasné reflexie ľudí k týmto javom, ktoré sú spojené aj so snahami o ich zachovanie do „ustálenej“ formy v podobe kultúrneho dedičstva, odkazujúceho na hodnoty a význam uchovania kultúrnej tradície.

Svojou knižnou publikáciou Eva Kuminková významne prispela k odbornému, ale aj verejnému diskurzu o tom, ako možno nazerať na kultúrne dedičstvo v súčasnosti a čo pre dnešné spoločnosti tento fenomén môže predstavovať v zmysle formovania ich národnej, regionálnej, lokálnej či individuálnej identity. Táto kniha je cenným príspevkom nielen pre odborníkov zaoberajúcich sa tematikou hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, ale aj pre čitateľov, ktorí sa zaujímajú o transformáciu a súčasný stav prejavov tradičnej ľudovej kultúry.

Referencie

Kuminková, E. (2021). *Tradice – proměny – identita: Lidový oděv a tanec na Valašsku jako zdroje inspirace*. Brno: Masarykova univerzita.